

Egry József (1883-1951)

Cirkusz 1906

Olaj, vászon 56 x 70 cm

Jelezve jobbra fent: Egry József 1906

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

Egry korszakai - egy korai Egry kép jelentősége

Az a világos, emelkedett harmóniájú fényfestészet, amelyet Egry nevével asszociálunk, csupán az 1920-as évek elejétől kezdve jellemzi a művészt. Az új formanyelv életének fordulatához, házasságához és Balaton melletti letelepedéséhez kötődik. A badacsonytomaji préház idilljét, a művészi megnyugvást és letisztulást azonban kalandos, hányattatott évek előzték meg.

Maga Egry, visszatekintve, *“homályba burkolt gyötrődés”*-ként jellemezte festői pályafutásának első két évtizedét, ám az elfogulatlan műértő számára izgalmasan rajzolódik ki a fennmaradt művészi termésből, hogy ugyanaz a teremtő erő, amely a Balaton mellett nyelvet és motívumot találva egy irányban teljesedett ki, hogyan keresett izgatottan megvalósulási formát a korai években. Erős, szálkás karakter, nyughatatlanság és egy sehová nem tartozó autodidakta kritikus tekintete juttat e képekből. A század első évtizedében Egry rendkívül nehéz anyagi körülmények között élt, képeinek nagy részét ő vagy édesanyja eladta és nyomuk veszett, mint az 1906-os, datált és szignált *Cirkusz* című képnek is, egészen mostanáig.

A kép festésének körülményei - Párizs 1905/6

Egry 1905 novemberében jutott ki Párizsba, és 1906 decemberében érkezett vissza Magyarországra.

Egryre, a paraszti származású, Pesten gyökértelen, nincstelen szülők gyermekére, aki az iskolából kimaradt és egy király utcai díszítő festő műhelyében inaskodva kezdte festői pályafutását 14 évesen, Lyka Károly figyelt fel. Rajzait közölte a *Művészet* című folyóiratban, s az ő javaslatára és támogatásával indult a 22 éves Egry Párizsba tanulni.

Párizsban töltött bő egy éve, amelyről *Emlékek életem körül* című önéletrajzi írásában szenttelenül, ám pontosan számol be, szélsőséges tanuló időszak volt. Franciául ugyan nem tudott, de beiratkozott a Julian Akadémiára, de pénz hiányában hamarosan ott kellett hagynia. A francia művészeti élettől izolálódva, a nélkülözés regénybe illő körülményei között élt, de folyamatosan dolgozott. Megismerkedett egy Gonzalles Károly nevű szökött magyar katonával, összebarátkoztak, és együtt béreltek egy kőfaragó műtermet.

Visszaemlékezései szinte pontosan elénk tárják a szabadtéri vándorcirkusz porondját ábrázoló vászon készülésének körülményeit: *“Kijártunk /Gonzalles Károlyval/ Párizs környékére festeni. És közben gyakoroltam magam késdobálásban és karikadobálásban, mert azzal lehetett egy kis pénzt keresni a nyert holmikön.....Gonzalles-szel eljártunk a Szajnára teherhajókról kirakodni....Nem bírtuk soká.....Le voltunk rongyolódva. A koldusmodellünk jobb ruhában járt, mint mi. A kőfaasszony már nem hitellezett....Dávid szobrász barátom minden hónap elején meghívott Debrecenből kapott szalonára bennünket...Tervünk Afrika vagy idegenlégió - .... Annál maradtunk, hogy elmegyünk Afrikába - ott olcsón élünk, és érdekes világban leszünk.”*

Egy hajszálon múlt, hogy nem utazott Afrikába. Már megvolt az olcsó utazás kalandos terve, mikor levelet kapott Budapestről, dr. Jánossy Béla műgyűjtő ügyvéd-től. Édesanyja, aki minden itthon maradt képét pénzé tette, éppen néhány vásznat vitt eladni, mikor összetalálkozott vele Jánossy az utcán, felhívta magához, megvette a képeket, és kifaggatta a fia sorsáról. Szinyei Merse Pál és Ferenczy Károly Jánossy lakásán látták Egry munkáit, és felajánlották, hogy felveszik a fiút a Minta-rajziskolába (a későbbi Képzőművészeti Főiskolára), Ferenczy osztályába. A levél hatására Egry megingott, és végül a hazautazás mellett döntött. *“Gonzalles szegény könnyezett, mikor elhatározásomat közöltem vele.”*

A tematika - karakterfigurák - párhuzamok

A vándorcirkusz kifeszített szabadtéri sátra alatt állnak a főszereplők. Külön-külön megfigyelt alakokról, karakterfigurákról van szó, melyeknek közeli párhuzamait találjuk Egry lendületes, szögletes vonalú rajzai között (Ld. például az *Izé* és a *Fidibusz* című gúnylapoknak számára készült illusztrációit 1909-ből).

Egry József karikatúrája a *Fidibusz* című újságban

A.J.